

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

Kingdom of the Netherlands

Krajowy Punkt Kontaktowy
OECD w Polsce

Warsztat dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego nt. biznesu i praw człowieka

“Plan for a Better Future.

The role of the NGOs in the implementation of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights and development of the National Action Plan on Business and Human Rights”

Rola NGO w wdrażaniu Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka oraz wypracowaniu Krajowego Planu Działań w zakresie biznesu i praw człowieka

pod patronatem honorowym

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Data: 26–27 października 2015 | Miejsce: Ambasada Królestwa Niderlandów

Wystąpienie dr. Adama Bodnara, Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowna Ekscelencjo, Panie i Panowie,

Z wielką przyjemnością pragnę powitać Państwa na dzisiejszym seminarium. Styk biznesu i praw człowieka jest jednym z bardzo istotnych zagadnień w Polsce i już w mojej poprzedniej roli – jako wiceprezes Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, jak również działając w innych organizacjach – miałem okazję się nim zajmować. W związku z tym nie muszę chyba nikogo przekonywać o moim zainteresowaniu tym tematem.

Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce ma bardzo duży potencjał jeśli chodzi o kwestie będące na styku biznesu i prawa człowieka. Wystarczy przyjrzeć się bliżej pracy poszczególnych departamentów, by zobaczyć jak różne zagadnienia dotyczące związków między biznesem i prawami człowieka pojawiają się w ich pracy. Jest Departament Prawa Cywilnego, gdzie naturalnie występują kwestie dotyczące dostępu do sądu i prawo do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sporów; jest Departament Przeciwdziałania Dyskryminacji, który zajmuje się naruszeniami zasad równości, także przez osoby prywatne. Mamy również bardzo istotny Departament Prawa Pracy, który zajmuje się ochroną pracowników przed naruszeniami ich praw przez pracodawców, jak i kształtowaniem gwarancji dla nich.

Także patrząc z perspektywy 1.5 miesiąca mojej aktywności na obecnym stanowisku, mogę odnotować, że dokonałem szeregu wystąpień, z których jedno ważne, dotyczące nadużywania tzw. ‘umów cywilnych’ w celach zatrudniania, było dość nagłośnione w mediach.

Przyglądając się zatem bieżącym praktykom Biura i działalności samego Rzecznika, możemy wyodrębnić szereg konkretnych działań w obszarach istotnych z perspektywy zagadnień ze styku biznesu i praw człowieka. Z drugiej jednak strony, z punktu widzenia różnych międzynarodowych deklaracji, wzorców, standardów, włączając w to Wytyczne ONZ, w Biurze dotychczas nie było szczegółowej i dobrze wdrożonej strategii mówiącej jak w sposób kompleksowy BRPO powinno się zajmować tym tematem.

Tymczasem, jeśli spojrzymy na rozwój tego tematu w Europie i ONZ, zauważymy, że duży nacisk jest kładziony na rolę Krajowych Instytucji Praw Człowieka (KIPC), jak RPO, we wdrażaniu Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka. Do roli Krajowych Instytucji Praw Człowieka we wdrażaniu Wytycznych ONZ dotyczących Biznesu i Praw Człowieka odnosi się na przykład Deklaracja Edynburska uchwalona przez International Coordinating Committee (ICC) Krajowych Instytucji Praw Człowieka w 2010r. podczas konferencji w Szkocji. Na pięciu stronach zawarte są w niej zagadnienia takie jak ogólne zasady, promocja, edukacja, badania, monitoring, mechanizmy rozpatrywania skarg, środki naprawcze, środki pojednawcze, jak również tworzenie różnych partnerstw między Krajowymi Instytucjami Praw Człowieka. Zaaprobowanie takiego dokumentu sugeruje, że to jest rola, którą Krajowe Instytucje Praw Człowieka powinny odgrywać. Istnieje nawet Grupa Robocza działająca w ramach ICC, zajmująca się zagadnieniami Praw Człowieka i Biznesu, która pracuje nad promocją różnych materiałów, publikacji i opracowywaniem rekomendacji dla KIPC.

Jeśli przyjrzymy się strukturze Grupy Roboczej ICC ds. Biznesu i Praw Człowieka, interesujące jest, że tylko dwa kraje z Europy są w niej reprezentowane, jako partnerzy powołujący, (co wynikać może z potrzeby reprezentowania wszystkich kontynentów) – Duński Instytut Praw Człowieka oraz Niemiecki Instytut Praw Człowieka. Jeśli jednak porównamy praktyki tych instytucji ze sposobem funkcjonowania polskiego RPO, to zobaczymy, że są to dość różne typy instytucji – te pierwsze są skoncentrowane na promocji praw człowieka, badaniach i monitoringu poszanowania/realizacji praw człowieka, a nie na codziennych interwencjach czy rozpatrywaniu skarg, jak polski RPO. Jednakże istnieje tutaj potencjał do stworzenia formy współpracy z ww. dwoma instytucjami.

Po drugie, nie powinniśmy zapominać, że nie chodzi tylko o współpracę między KIPC, ale znacznie szerszą aktywność w obszarze biznesu i praw człowieka, co jest również podkreślane przez ONZ. Na przykład w 2011r. Rada Praw Człowieka ONZ przyjęła rezolucję pt. 'Human rights and transnational corporations and other business enterprises', w której w punkcie dziesiątym podkreśla ona „ważną rolę Krajowych Instytucji Praw Człowieka ustanowionych w zgodzie z Zasadami Paryskimi w obszarze biznesu i praw człowieka, oraz zachęca instytucje praw człowieka do dalszego rozwoju ich zdolności do efektywnego odgrywania takiej roli, włączając w to przy wsparciu Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka i zwracanie się do wszystkich odpowiednich uczestników”. Podobne stanowisko możemy znaleźć w raporcie Grupy Roboczej ONZ dot. Biznesu i Praw Człowieka przyjętym w 2012r.

Oznacza to, że istnieje wsparcie instytucji i ciał międzynarodowych dla bardziej zintegrowanego zaangażowania KIPC w prace w obszarze biznesu i praw człowieka, a także, że ta praca nie powinna być przez KIPC zaniedbana i powinna być traktowana poważnie.

Dodatkowo istnieje wiele innych międzynarodowych dokumentów, wytycznych i podręczników stworzonych dla KIPC, które mają na celu pomóc zrozumieć, co oznacza w kontekście kompetencji i mandatu RPO obowiązek państwa do zapewnienia ochrony praw człowieka, co oznacza

odpowiedzialność przedsiębiorstw za poszanowanie praw człowieka i w jaki sposób RPO może wspierać takie postawy, oraz jaką rolę może odgrywać RPO w kontekście dostępu do środków naprawczych w przypadku pogwałcenia praw człowieka przez przedsiębiorstwa.

Jako że temat jest mi znany i uważam go za istotny, chciałbym zadeklarować, że spróbuję wdrożyć odpowiednią strategię w obszarze praw człowieka i biznesu w prace mojego biura. Jestem przekonany, że polski RPO może odgrywać ważną rolę w kontrolowaniu wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w Polsce oraz identyfikacji kluczowych zagadnień i problemów. A że nie lubię rzeczy czysto teoretycznych, które nie mają przełożenia w praktykę, chciałbym zacząć od utworzenia grupy roboczej w moim Biurze, której zadaniem będzie próba określenia, jakie działania należy podjąć jako minimum aby umożliwić wdrożenie Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w sposób dostosowany do polskiego kontekstu.

Chciałbym, aby grupa ta składała się z reprezentantów organizacji pozarządowych, pomiotów gospodarczych, pracodawców, związków zawodowych oraz niezależnych ekspertów, którzy strategicznie opracują, co należy zrobić – aby z uwzględnieniem polskiej praktyki i w kontekście polskich problemów – zapewnić wdrożenie Wytycznych ONZ dot. Biznesu i Praw Człowieka. Chciałbym, aby w oparciu i w odniesieniu do Wytycznych ONZ stworzyć i opracować dokument zawierający mapę 'kwestii problematycznych'. Mam nadzieję, że to seminarium w dużej mierze pomoże rozpocząć te prace. Pozwoli także rozważyć, jak problemy z obszaru biznesu i praw człowieka są realizowane w pracach mojego biura i jak przenieść te problemy w Plan Działania instytucji RPO. Myślę, że w ten sposób, w czasie mojej kadencji, mogę się przyczynić do promocji Wytycznych ONZ, instrumentów ONZ i promocji dokumentów ICC, a jednocześnie pokazać jaką rolę może odgrywać KIPC w Europie Centralnej w obszarze biznesu i praw człowieka.

Życzę Państwu owocnych obrad i jeszcze raz dziękuję za zaproszenie.
